

Список використаних джерел та літератури:

1. Рассел Б. Людське пізнання. Його сфера та межі. Хрестоматія з філософії. Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка. 2016. С. 14-20.
2. Baley S. Wprowadzenie do psychologii współczesnej. - Warszawa: PWN, 1959. 227 s.
3. Гончаренко О.А. Єдність індивідуального та соціального у філософсько-освітній концепції Степана Балея. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2009. Вип. 37. С. 53-63. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgvzdia_2009_37_7
4. Гегель Г. Твори. 1946. - Т. VII. – С. 82.

ШАШКОВА Людмила,

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та практичної філософії філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНДИВІДУАЛЬНІ ТА КОЛЕКТИВНІ ЕПІСТЕМІЧНІ ПРАКТИКИ В КОМУНІКАТИВНОМУ ВИМІРІ

Індивідуальні та колективні епістемічні практики є предметом дослідження соціальної епістемології, яка зберігаючи наступність у стосунку до класичної епістемології, робить практичний, комунікативний поворот. Такий підхід бере до уваги не лише традиційні епістемологічні концепти і проблеми, але залучає й ураховує новітні виміри створення спільного майбутнього через включення ідей моральності, новітніх технологій тощо. Соціальна епістемологія відстоює позицію, що індивідуальне переконання важливо доповнити вивченням епістемічного переконання в соціальних контекстах, в яких його можливо охарактеризувати як колективне, інституціональне, комплексне і таке, що відповідає часу.

Виробництво і поширення знання становлять основу епістемічної діяльності. Її кінцевий результат – колективно створені епістемічні продукти на основі комунікативних епістемічних практик. Такі складові утворюють соціальну епістемічну систему з множиною агентів, які вступають в інтеракції в епістемічному процесі, а їх взаємодія з певною метою визначає епістемічну соціальність. Особливістю, яка визначає характер епістемічних практик, є існування різних форм епістемічної соціальності, що зумовлює різні шляхи, коли знання постає соціальним або чинником появи соціального.

У традиційній епістемології епістемічним агентом є індивід. Якщо ж мова йде про концепції неklasичної соціальної епістемології, то в їх межах епістемічним агентом вважається колектив/група, яка представляє множину сенсів і продукує переконання і знання. Умовою поставання колективу/групи в якості епістемічного агента є надання таких зразків поведінки, які надійно забезпечують раціональні стани формування переконання.

У більшості розробок із соціальної епістемології дослідницький інтерес зосереджений на стосунках пізнавального і соціального аспектів, які особливо виявляються на індивідуальному та колективному рівнях. Індивідуальна епістемологія представляє епістемічного агента і психологічні процеси, а соціальна епістемологія – соціальні процеси, за допомогою яких відбувається його взаємодія з іншими агентами, які спричинюють вплив на переконання. Комунікативні акти епістемічних агентів є основою формування колективних практик, в межах дослідження яких виокремлені найбільше обговорювані теми – проблема обґрунтування на основі свідчень інших та проблема незгоди між агентами. Соціальна епістемологія пропонує перетворити традиційну картину продукування знання індивідами, які в своїх епістемічних зусиллях відчувають вплив інших індивідів, на нову картину, в якій індивід отримує знання, розповсюджене в спільноті. Новою точкою відліку стає не індивід як носій знання, а спільнота і знання спільноти (Ф.Кітчер).

У такому вимірі дискусійним постає питання балансу між індивідуальними і колективними епістемічними характеристиками знавців. Інтерація і комунікація – основні соціально-епістемічні практики. Фокусування досліджень на колективному знанні потребує сприйняття колективу/групи легітимними епістемічними носіями обґрунтованих переконань. Водночас відомо, що зі збільшенням кількості індивідів зростає межа похибки, яка відображає нехтування все більшою кількістю індивідуальних ідей.

У соціальній епістемології найчастіше використовується термін «група» чи «колектив», який застосовується і для позначення інших наукових об'єднань. Дискусійним є питання щодо коректності висловлення «епістемічні властивості групи», а також можливості обґрунтування груп у якості епістемічних агентів. У контексті сучасності, звісно, розв'язання більшості епістемічних задач здійснюються групами учасників, а не окремими індивідами (експертні слухання, комітети, організації), що передбачає залучення додаткових пізнавальних дій і процедур. Такою є процедура узгодження (агрегації) як механізм узгодження індивідуальних переконань чи суджень та їх перетворення на відповідні колективні, які ухвалює група (К.Ліст, Ф.Петіт). Агрегативна процедура – це епістемологічне завдання для групової чи колективної організації та механізм агрегування індивідуальних переконань членів групи у колективне знання.

Отже, спеціальних носіїв групового та інституційного розуму окрім звичайних індивідів немає. Існують «інституційні профілі» в тих випадках, коли індивід стає членом відповідних груп, колективів, інституцій, але водночас не перестає представляти собою «окрему об'єднану колективом особистість».